

Jókai Mór

1825-1904

Komáromban született. Születési helye megjelenik az Arany emberben is. Csodagyereknek tartották, mert írt verseket, történeteket. Pápára jár református kollégiumba, itt ismeri meg Petőfit és barátok lesznek. 1840-ben kezd el írni hivatalosan, regényeket, verseket, újságcikkeket. 1848 március 15-én aktív szerepet vállal. Ő fogalmazza meg a 12 pontot. A Nemzeti Színházba előadták a Bán Bánt, ekkor ismeri meg feleségét Laborfalvi Róza. Főszereplője a Báb Bának. Összeházasodnak ebből nagy botrány lett, főleg Jókai családban. Szabadságharcban vállalt szerepe: Toborozó cikket ír. Ment a kormánnyal Debrecenbe, Szegedre, Aradra. Szabadságharc bukása mélyen érintette, felesége segítette, hónapokig bujkált. 50-es évektől jön az írói kibontakozása. Országosan ismert népszerű író lesz. 60-as évektől közéleti politikai szerepet vállal. 80-as években meghal a felesége. 1899 feleségül vesz egy 20 éves lányt, Nagy Bella. Nagy botrányt kavart. 1904-ben meghal.

Művei:

- Egy magyar nábob
- Kárpáthy Zoltán
- És mégis mozog a föld
- Fekete gyémántok
- Szegény gazdagok
- Kőszívű ember fiai
- Arany ember
- Névtelen vár

Stílus: Romantikus stílusban írt; Olvasmányos népszerű; szerelem cselszövés kaland; többszálú; nemzet téma; történelmi téma; szereplő egyoldalú; sok tájleírás; helyszín bemutatása; terjedelmes olvasmányok.

Arany ember

1872-ben írta. Pályájának csúcsa, legkedvesebb regénye.

Előzmény: Egy mitológiai történet aktualitása. (Midasz Király azt kérte az istenektől, amihez hozzáér, változzon arannyá. Később ez teher volt számára. Étel, ital, felesége, mind arany lett.)

Szereplők jellemzése:

Timár Mihály a cselekmény elején egyszerű hajóírnok. Tetteire, lendülete, pályafutása romantikusan nagyarányú. Becsületes és jóérzésű ember, aki azonban enged a kísértésnek. Megtartja a halott Ali Csorbadzsi kincsét, amely valójában Tímea jogos öröksége volna. Tettét igyekszik jóvátenni, bár sejti, hogy Tímea mást szeret, feleségül veszi. Megvásárolja a tönkrement Brazovics házát és őt teszi úrnővé benne, így akarja visszaadni Tímea vagyonát, de látnia kell, hogy "jó cselekedetével" valójában örökös boldogtalanságra, igazi szerelméről való lemondásra ítélte a lányt. Az emiatt érzett lelkiismeret furdalása, valamint az, hogy Tímea szerelmét nem sikerül elnyernie, szüntelen bűnhődéssé teszi életét. Boldogtalan életében Noémi szerelme nyújt számára vigasztalást. Attól kezdve, hogy egymásra talál, Timár kettős életet él. Komáromban és a nagyvilágban tiszteletre méltó üzletember, példás férj és kitüntetett állampolgár, a Senki szigetén pedig névtelen szegény ember, Noémi kisfiának édesapja. Időközben azonban Teréza meghal, s a szigeten magára marad Noémi a gyermekkel. Timár megoldhatatlan választás elé kerül, kötelessége, lelkiismerete Tímeához

láncolja, szerelme és apai érzései Noémihez és kisfiához kötik. A valóságból úgy tűnik, nincsen kiút. A cselekmény, ekkor eljut a tragikus feszültség csúcspontjára. Timár elhatározza, hogy eldobja magától az életet. Ebben egy véletlen fordulat akadályozza meg. A rianásban megpillantja Krisztyán Tódor holttestét. Lehetőség nyílik arra, hogy eltűnjék a társadalmi életből, s Tímea is özvegyné híve magát Kacsukáé lehetne. Timár előtt megnyílik az út a Senki szigetére, ahol Noémi mellett új életet kezdhet. Timár Mihály alakjában közelítette meg Jókai leginkább a kortárs realisták emberábrázolását. Alapjában romantikus regényhős ő is. Uralkodó szerepe van a romantika szélsőséges ellentéteket kedvelő jellemrajzában. Ő maga tudja, hogy vagyonát lopásnak, boldogságát házasságtörő hazugságnak köszönheti, környezetével szemben jó és önfeláldozó, mégis jótetteiből mások számára újabb boldogtalanság, saját maga számára újabb önvád fakad. Nagysikerű üzletember, igazi kapitalista vállalkozó, aki ugyanakkor elviselhetetlennek érzi a társadalmat, amelyben él **Tímea** alakjával a pénz világának boldogságellenességét példázza Jókai. Fiatal, ártatlan leány, aki édesapja halála után Brazovics Athanáz komáromi kereskedő házában nő fel. A ház lakói szegénysége miatt szeretetlenül és szívtelenül bánnak vele. Miután Brazovics tönkremegy, Timár a ház úrnőjévé teszi, de ő a legnagyobb szeretettel marasztja ott a gögös Atheliet és a bőbeszédű Zófi mamát. Feleségül megy Timárhoz, bár titokban Kacsuka főhadnagyot szereti. Férjének hű élettársa lesz, segítségére is van ügyei intézésében, de nem tudja boldoggá tenni. Becsületessége, emberi tisztasága még inkább kiemeli boldogtalan sorsának igazságtalan voltát, a kapitalizmus emberi értékeket elpusztító ridegségét.

Athalie Brazovics komáromi kereskedő elkényeztetett, gögös, szívtelen leánya. Gyermekkorától gondtalan jólétben telt el, de nem halott egyébről, mint pénzről és üzletről. Házasságát üzleti alapra helyezte az apja és vőlegénye. Kacsukának kaució kell, ha Brazovics biztosítja a 100.000 forintot, a főhadnagy kész elvenni a lányt. Amikor Brazovics tönkremegy, a vőlegény azonnal elhagyja menyasszonyát. Athalie mindent latba vet, hogy Kacsukát visszanyerje, de az már Tímeát szereti. Athalie, így módon "véd ördöge" lesz Tímeának. Féltékenységeben gyilkossági kísérlettől sem riad vissza. Utolsó cselekedetével összetöri Tímea boldogságát. Ördögi gonosz, képmutató jelleme mintegy ellenpólusa Tímea anyagi tisztaságának. Benne azt mutatja meg Jókai, hogyan torzul gonosszá az emberi lélek a pénzimádó polgári környezet, az önzésre szoktató polgári nevelés nyomán.

Noémi, Teréza mama lánya a Senki sziget magányában serdül fel. Ártatlan, egyenes és természetes. Megszereti Timárt, rajongva tekint rá és minden fenntartás nélkül hozzáfűzi az életét. Egyik méltatója szerint ". a természet tündéri gyermeke, tiszta, mint egy friss virág és nyílt, mint egy tavaszi mező." A regényben az ő alakja képviseli az emberi érzéseknek azt az őszinte, romlatlan világát, amely Jókai szerint csak a kapitalizmus társadalmán kívül lelhető fel.

Kacsuka mérnökkari tiszt, akinek jelentős hadépítészeti elgondolásai vannak. Állomáshelyén azonban csak a spekulációnak van tere. A főhadnagy a gyenge akaratú ember típusa a romlott tőkés társadalomban. Tímea iránt szerelme felemeli és megtisztítja, nem közeledik az özvegyné vélt Tímeához, nehogy érdekházassággal vádolhassák. Kétségtelenül Kacsuka a regény leglazább, legkevésbé következetesen megrajzolt alakja.

Krisztyán Tódor jellegzetesen romantikus alak, a minden gonoszsgot megtestesítő intrikus típusa. Jókai azt is hangsúlyozza, hogy jellemét a romlott társadalom torzította el. Már gyermekkorában megismerte a bűnt, apja magára hagyta, a társadalom megtanította hazudni, kémkedni és csálni. nyughatatlan természet, szívesen okoz embertársainak bajt és kellemetlenséget.

Teréza mama, Noémi édesanyja, a Senki szigeten élő magányos özvegyné. Eszményített alak a

természet és a munka formálta nemessé. Miután elvesztette férjét és vagyonát, nem akar tudni arról a világról, amely romlását okozta. Noémit jó példával tanítja, szeretettel neveli a jóra, a hasznos munkára, az emberek szeretetére. Teréza mama alakjában Jókai Rousseau-i elképzelése: a társadalom romlottságával szembeállított romlatlan természetesség nyer, megkap irodalmi kifejezést. A többi szereplő, mint Jókai mellékalakjai általában igen jól megmintázott életes figurák, mint pl. Brazovics Athanáz, Fabula János, Zófi mama, Ali csorbadzsi, az esperes és mások.

Stílusa: Romantikus: Elvonulás a társadalomtól, idillvilág megteremtése, népies világ ábrázolása.

Jellem kontraszt. Negatív: Brazovics, Athalie, K Tódor,

Pozitív: Noémi, Teréz mama,

Túlzások: Tímea, Teréz mama (egyedül építik a házat).

Váratlan fordulatok: Megtalálja a kincset, esküvőből temetés, Balaton jege beszakad.

Realizmus: Ez egy bonyolultabb lélekábrázolás.